Ärende: VN/10343/2024

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till skärgårdslagen

Lausunnonantajan lausunto

Sammanfattning av era kommentarer för att utarbeta ett sammandrag av utlåtandena

Åbolands Skärgårdsstiftelse verkar “för en levande skärgård genom att främja och stödja möjligheterna för fast boende i och inflyttning till skärgården”.

Åbolands Skärgårdsstiftelse stöder planen på att stifta en ny skärgårdslag. Dels har det sedan den gällande lagen kom till skett förändringar inom de kommunala strukturerna och välfärdsområdena har kommit till med viktiga servicefunktioner också i skärgården. Dels har fritidsboendet och boende på olika håll ökat starkt jämfört med tiden då den nuvarande lagen stiftades, vilket påverkar också den samhällsservice som ska tillhandahållas skärgårdsbefolkningen. Det förändrade säkerhetspolitiska läget vid vårt lands närområden understryker behovet av fast bosättning i skärgården på ett alldeles annat sätt än tidigare. Det förutsätter boendevillkor och samhällsservice som i praktiken främjar ett året runt boende.

Vilken betydelse en ny skärgårdslag kommer att få beror slutligen, förutom på lagens uttryckliga stadganden, till betydande del på den tolkning och myndighetstillämpning av lagens stadgande om att skärgårdsförhållanden ska beaktas. Den frågan måste understrykas åtminstone i lagens motiveringar.

_____

Vi vill, förutom de konkreta kommentarer som följer här nedan, passa på att tillägga följande frågor som inte direkt nämns i förslaget till ny skärgårdslag, men som påverkar villkoren för fast bosättning och därför så att säga faller inom ramen för vad skärgårdslagens allmänna målsättning är:

- behovet att i varje situation, oberoende av väder och vind, ha fungerande telekommunikationer med tillräcklig kapacitet, viktiga för t.ex räddningsväsendet men också för sådan företagsverksamhet som är beroende av nätförbindelser

- att möjligheter för små skolor står fast. De är ofta en förutsättning för fast bosättning

- att fastighetsskatt inte påförs sådana fastigheter som utgörs av holmar och skär som inte får bebyggas eller utnyttjas för näringsverksamhet, något som enligt gällande lagstiftning skett

Era kommentarer om 1-2 § och motiveringen till dem

Lagförslagets 1 § definierar lagens syfte som ”att skapa de behövliga förutsättningarna för att stärka skärgårdens livskraft, bo i skärgården och värna om skärgårdens kulturarv.” Den nu gällande lagen talar om att ”med åtgärder av stat och kommun bör man sträva att bevara den fasta bosättningen i skärgården genom att för befolkningen skapa tillräckliga möjligheter till utkomst, samfärdsel och basservice samt efter att skydda skärgårdens landskapsbild och natur för miljöskador”. Stiftelsen utgår från att den föreslagna knappare formuleringen avses omfatta samma mål och åtgärder. Det kunde till exempel sägas klart ut i motiveringarna.

Åbolands Skärgårdsstiftelse ser det som positivt att lagen innehåller en tydlig förpliktelse för ministerierna att genomföra och övervaka skärgårdspolitiken inom sina ansvarsområden.

Era kommentarer om 3-6 § och motiveringen till dem

Begreppet Skärgård definieras i lagförslaget i olika kategorier. De syns oss adekvata. Vi understöder att skärgården definieras enligt bestämda geografiska kriterier och anser att en entydig bedömning av vad som utgör skärgårdsområden behövs.

Viktigt är att den nya administrativa enheten välfärdsområde och dess roll i service i skärgården uttryckligen nämns.

När man beräknar skärgårdspoäng är det viktigt att andelen fast bosatta ges stor tyngd.

Vad gäller lagförslagets stadganden om skärgårdskommun och välfärdsområde med skärgårdsförhållanden förenar sig Stiftelsen med vad Pargas stad och Kimitoöns kommun säger i sina utlåtanden

Stiftelsen finner skrivningen i § 6 enligt vilken fast bosatta skärgårdsinvånare ska ha tillgång till service mindre tillfredsställande. Det är skäligt att skärgårdsbor med beaktande av särförhållanden ska ha tillgång till service jämförbar med vad som gäller i landet i övrigt. Den växande mängden flerlokalt boende, säsongboende och turister bara understryker vikten av ett klart ställningstagande i lagen. Ett sådant bör intas i lagen.

Era kommentarer om 7-8 § och motiveringen till dem

Det är bra att lagen slår fast att förbindelsebåtstrafiken i första hand betjänar den bofasta befolkningens behov. Skärgårdsborna har ordnat hela sina liv kring förbindelsebåtarnas och färjornas service, och måste ha första prioritet.

Det säger sig självt att fungerande förbindelser mellan skärgården och fastlandet och mellan olika öar är av central betydelse för en bofast befolkning i skärgården. Lagförslaget talar beträffande förbindelsefartygstrafiken dock endast om trafik inom ramen för medel som anvisats i statsbudgeten. Lagen borde kompletteras med en uttalad målsättning, eller till och med förpliktelse, för samhället att tillhandahålla tillräcklig trafikservice.

Sålunda måste t.ex. när det gäller trafik och näringar olika myndighetsåtgärder och tillämpning av lagen basera sig på den verklighet som gäller i skärgården, d.v.s. hur den är ur en enskild medborgares, en näringsidkares, eller ett företags praktiska synvinkel, inte hur ett regelverk tolkas ”på avstånd” vid ett myndighetsbord. Därför är transparens redan i beredningen av myndigheternas beslut viktiga. Det gäller t.ex. offertförfrågningar. Den som lever på öar som t.ex. förbindelsefartyg ska betjäna känner utan tvekan oftast bäst till både vilka de verkliga behoven är liksom också hur ekonomiskt motiverade lösningar enklast kan hittas. Stiftelsen understryker att denna verklighetsnära filosofi borde understrykas åtminstone i lagens motiveringar.

Det införs en beredskapsskyldighet för rederierna. Stiftelsen förutsätter att beredskapens ökade kostnader då också täcks med tilläggsmedel i budgeten. Rederiernas investeringar i beredskap bör inte ske på bekostnad av den reguljära trafikens turer.

Förutom färjor och förbindelsefartyg kan också skärgårdsförhållanden kräva lösningar eller medel för busstrafik och för färjor som upprätthålls av enskilda väglag för att möjliggöra fast bosättning, den ledande principen i skärgårdslagen.

En klok skärgårdspolitik ska också göra det möjligt för sådana som bor ensamma på en ö att erhålla stöd och hjälp av samhället. Också öar utan bosättning kan motiveras ha trafikförbindelser med samhällets stöd om de tjänar skärgårdsbors näringar. Lagen borde kompletteras i dessa avseenden.

Även om den föreslagna lagen inte tar ställning till om förbindelsbåtstrafiken ska vara skäligt prissatt eller helt avgiftsfri, vill vi här framföra vår åsikt att utgångspunkten bör vara att den är avgiftsfri åtminstone för fast bosatta skärgårdsbor.

Gällande skärgårdstrafiken och dess beredskapsbestämmelser vill ÅSS ytterligare påminna om att även landsvägsfärjor, väglagsfärjor och kollektivtrafik längs landsvägar är centralt för boende och näringsliv i skärgården.

Era kommentarer om 9-10 § och motiveringen till dem

Paragrafen om skärgårdens särdrag och livskraft är en helt central del av den nya lagen. Den är förpliktande och också konkret. Paragrafen är mycket viktig och skapar också en trygghet för skärgårdsborna att samhällets beslut inte fattas över deras huvuden utan hänsyn till konsekvenser.

Främjande av näringsliv i skärgården är likaså viktigt. ÅSS är genom sitt samarbete med många småföretag i skärgården väl medveten om de små marginaler som ofta finns inom skärgårdsföretagandet, och vi välkomnar denna paragraf.

En förutsättning för en levande skärgård är att dess boare där kan finna sin utkomst. Under de decennier som gått sedan den gällande skärgårdslagen kom till är det en arbetsgivare som radikalt minskat antalet arbetsplatser i skärgården – Finska staten!

Ändå innehöll den ursprungliga lagen bestämmelser som hade som mål att hålla arbetsplatserna i skärgården. Det kanske i dagsläget inte finns någon återvändo men samhället borde absolut inte längre minska jobben i skärgården.

Stiftelsen föreslår att i lagen intas ett stadgande om att statliga eller kommunala funktioner som har som central uppgift att tjäna skärgården och dess befolkning ska, om inte vägande skäl om motsatsen föreligger, ha sin placeringsort i skärgården.

Det är dock högst tveksamt om vad som i 10 § definieras som ”främjande av näringslivet i skärgården” i praktiken ger det stöd som krävs för att främja just näringarna, brett definierade, en avgörande faktor när det gäller fast bosättning. Här förutsätts ytterligare åtgärder. Stiftelsen lämnar till ministeriets och Skärgårdsdelegationen bedömning hur ett sådant stödsystem kan utvecklas som

ger skärgårdslagen ett konkret innehåll i form av fast bosättning, för vilken näringar som kan konkurrera på konkurrenskraftiga villkor är en förutsättning.

Era kommentarer om 11-12 § och motiveringen till dem

Det är bra att den föreslagna skärgårdslagens 1§ ska beaktas i beslut om områdesanvändning i skärgården. Livskraft och bobarhet förutsätter att också företag och många slags mänsklig verksamhet får synas och höras i landskapet.

Möjligheten att få understöd för bevarande av naturvärden och kulturlandskap är bra.

Era kommentarer om 13-14 § och motiveringen till dem

Det är bra att det finns en mekanism för uppföljning och konsekvensbedömning. Skärgårdsfrågor är inte alltid självklara på myndighetsnivå så det är viktigt att de bedöms av sakkunniga. Skärgårdsdelegationen är ett lämpligt organ för detta viktiga arbete.

Era kommentarer om konsekvenser (kapitel 4.2 Huvudsakliga konsekvenser)

-

Era kommentarer om allmänna motiveringarna (kapitlen 1-12, bortsett från kapitlen 4.2 Huvudsakliga konsekvenser och 7 Specialmotivering)

-

Era kommentarer om utkastet till statsrådets förordning om skärgårdsdelegationen

-

Franzén Anna
Åbolands Skärgårdsstiftelse sr